

Василевич Віталій Вацлавович
начальник кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права Київського
національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Участь громадськості у профілактиці злочинів

Складна криміногенна ситуація постійно стимулює дослідників різних галузей науки досліджувати причини злочинної поведінки окремих категорій населення та шукати ефективних заходів щодо профілактики правопорушень та злочинів.

Методологічні, загальнотеоретичні та прикладні аспекти участі громадськості у профілактиці злочинів вже активно досліджувалися як вітчизняними науковцями так і зарубіжними вченими. Значна кількість наукових праць аналізувала переважно систему соціальної профілактики правопорушень, у тому числі й злочинів, яка склалася та діяла в минулому, тобто в період радянських та пострадянських часів. У сучасний період, слід підкреслити, основними детермінантами недоліків профілактичної роботи органів внутрішніх справ, необхідно визнати фактичний розпад існуючої раніше системи соціального контролю та правового виховання населення. Ця система була зруйнована без будь-яких обґрунтувань і розрахунків. Натомість нова система суспільної профілактики так і не була створена. Саме тому, на сьогодні, профілактика злочинів та правопорушень має бути пріоритетним напрямом діяльності органів внутрішніх справ і обов'язково ґрунтуватись на всебічній підтримці громадськості.

Загальновідомо, що серед суб'єктів профілактики правопорушень та злочинів особливе місце належить органам внутрішніх справ, які не тільки самі здійснюють спеціальні запобіжні заходи, а й забезпечують проведення таких заходів іншими органами, організаціями та громадськими формуваннями, створюючи для цієї діяльності сприятливі умови та використовуючи їх потенційні можливості.

Практика незмінно доводить, що важливою запорукою ефективної протидії злочинності є участь у цій справі широких верств громадськості. З цього приводу І.П. Голосніченко зазначає, що «спільна участь у боротьбі з правопорушеннями і охороні громадського порядку формує у свідомості населення необхідність рахуватися з загальними інтересами, шанобливо ставитися до правових приписів і з гідністю виконувати свої громадські обов'язки»[1, 24].

Вимога комплексного підходу, єдності усіх учасників боротьби з правопорушеннями та злочинами є вихідною для ефективного вирішення завдань протидії злочинності. Щоб цього досягти, необхідна широка взаємодія усіх суб'єктів запобіжної діяльності.

Основними напрямками взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості можна назвати такі:

- спільний аналіз стану правопорядку на певній території обслуговування;
- взаємний обмін інформацією про проведену профілактичну роботу;
- узгоджене або спільне планування та проведення окремих профілактичних заходів;
- інструктаж та навчання членів громадських формувань формам і методам профілактичної роботи;
- спільні патрулювання і проведення інших заходів по охороні громадського порядку;
- надання методичної допомоги в плануванні та обліку діяльності громадських формувань;
- обмін позитивним досвідом роботи із запобігання злочинів та профілактики правопорушень[2, 110; 3, 167].

Перераховані напрями за своєю суттю є варіантами численних зв'язків органів внутрішніх справ з громадськістю, перелік яких можна значно розширити. Існуюча різноманітність контактів, з одного боку, забезпечує можливість використати практично всі верстви населення в діяльності щодо профілактики правопорушень та злочинів, а з іншого – оптимально визначити методи, заходи та шляхи підвищення ефективності зусиль суб'єктів, що взаємодіють.

Отже, ефективність взаємодії може бути досягнута лише при обов'язковому дотриманні певних умов. Перш за все, необхідно визначити взаємодіючі ланки, окреслити їх завдання та обсяг взаємодії, чітко поділити функціональні обов'язки, обрати форми взаємодії та призначити конкретних виконавців, яким мають бути роз'яснені поставлені перед ними спільні завдання. Потім належить забезпечити обмін взаємною інформацією, визначити способи та засоби зв'язку між взаємодіючими ланками. Зв'язок з громадськістю – це

додаткове джерело інформації про неблагополучні родини, а також про причини їх неблагополуччя. Але більш важливим є те, що контакти з громадськістю створюють можливість для організації та проведення різноманітних заходів профілактичного характеру.

Безумовно, що взаємодія всіх суб'єктів профілактики правопорушень та злочинів повинна здійснюватися в межах установленної компетенції і мати на меті найбільш повне використання можливостей кожного суб'єкту профілактичного впливу. Адже вся запобіжна робота суб'єктів профілактики спрямована, зрештою, на досягнення головної мети боротьби з правопорушеннями та злочинами – їх протидії. Їй підпорядкована мета – учинення причин злочинів, умов та обставин, що сприяють їх вчиненню, також цілями й завданнями взаємодії є сприяння громадським формуванням, організаціям, адміністраціям підприємств у вихованні у громадян почуття поваги й неухильного дотримання законів, дбайливого ставлення до державної та суспільної власності [3, 167].

Підвищення виховної ролі громадськості зовсім не означає ослаблення ролі державних органів, які використовують примусові заходи для виховання окремих нестійких членів суспільства, що вчинили правопорушення, у тому числі й злочини, та становлять суспільну небезпеку. Тому, на нашу думку, держава може виконати своє призначення лише спираючись на широкі верстви населення, підтримуючи найрізноманітніші форми участі громадськості у профілактиці злочинів.

У сучасний період переходу України на шлях побудови громадянського суспільства та правової держави змінюється і ставлення різних верств населення до діяльності органів внутрішніх справ, яка стає більш прозорою для засобів масової інформації, правозахисних організацій та громадян. Тому практичне значення участі громадськості у профілактиці правопорушень та злочинів, у разі комплексного використання їх сил, засобів, форм і методів, полягає в підвищенні ефективності профілактичної діяльності в цілому, та допоможе стабілізувати ситуацію в Україні.

Список використаних джерел:

1. Голосніченко І.П., Кондратьев Я.Ю. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Підручник. Заг. частина / УАВД. – К. 1995. – 179 с.
2. Лихолоб В.Г. Правовые и нравственные вопросы предупреждения преступности органами внутренних дел. – К., 1992. – 119 с.
3. Кальченко Т.Л. Принципи взаємодії спеціальних органів та установ і громадськості у запобіганні злочинам неповнолітніх. Збірник наукових праць / за ред. Проф. Я.Ю. Кондратьєва. – К.: НАВСУ, 2004. – 384 с.
4. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 року № 1835-III / <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mai.cgi?№reg=1835-14>.

Гуцол Тарас Дмитрович
доцент Подільського державного
аграрно-технічного університету,
командир загону сприяння міліції «КОБРА»,
кандидат технічних наук, доцент

Взаємодія правоохоронних органів з вищими навчальними закладами

Люди середнього та старшого покоління добре пам'ятають існування та діяльність такої громадської організації як ДНД – добровільна народна дружина. Загалом ДНД створювались на базі підприємств, організацій, навчальних закладів. І основною їх метою була допомога органам внутрішніх справ в охороні громадського порядку. Треба сказати, що діяльність ДНД була досить активною. Та й держава їх підтримувала і заохочувала – за участь в роботі народних дружин надавалась грошова винагорода, додавались дні чергової відпустки тощо.

В теперішній час існує Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Громадяни України відповідно до Конституції України мають